

Kunskapsgenerering genom samverkan

Utvärdering av Livskraft och Aktivitet, 2010

Sigrid Saveljeff

Innehåll

Sammanfattning	4
Slutsatser	6
Inledning	7
Utvärderingens metod och genomförande	7
Samverkan Definitioner och indikatorer	9
Definitioner av samverkan	9
Indikatorer för utfall av samverkan	10
Livskraft och aktivitet (LoA)	13
Bakgrund	13
Mål	13
Organisation	14
Aktiviteter	14
Resultat och analys	15
Samverkansaspekter	16
Sammanfattande slutsatser	22
REFERENSER	23

Förord

Malmö högskola har sedan 2008 haft i uppdrag att utvärdera Samordningsförbundet Finsam i Malmö och de arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser som delfinansieras av Finsam. Uppdraget kan kortfattat beskrivas vara att utvärdera samverkan. Utvärderingsarbetets inriktning är och har varit av främjande karaktär. Det vill säga att det mer traditionella kontrollperspektivet på utvärdering har tonats ner något till förmån för ett utvecklingsinriktat och lärande perspektiv på utvärdering. Ett sådant perspektiv ställer i sin tur krav på ett samverkande förhållningssätt från såväl uppdragsgivare som uppdragstagare.

En Finsamprocess innehåller alltid en styrgrupp, bestående av representanter från de fyra myndigheterna där en av parterna står som processägare, samt en processledare, vars syfte är att driva de samverkande processerna. Denna konstellation är i utvärderingsarbetet en kontinuerlig samtalspart och den part som utvärderaren med jämna mellanrum driver lärande processer tillsammans med utifrån bland annat utvärderarens eget insamlade material men också från processledarens rapportering om Finsamprocessens fortlöpande.

Arbetet med utvärderingen av Livskraft och Aktivitet har genomförts av Sigrid Saveljeff, fil Dr. och utvärderare vid Centrum för tillämpad arbetslivsforskning (CTA) Malmö högskola.

Denna utvärderingsrapport är ett sammanfattande resultat av det arbete Sigrid Saveljeff gjort tillsammans med Finsam och Livskraft och Aktivitet under 2010 och början av 2011.

Anders Wigerfelt
Föreståndare och Docent
Centrum för tillämpad arbetslivsforskning, Malmö högskola

Sammanfattning

Livskraft och aktivitet (LoA) är en samverkansprocess mellan Region Skåne i form av Onkologiska kliniken UMAS Malmö, Försäkringskassan Malmö och Lydiagården¹ som erbjuder patienter på Onkologiska kliniken ett program som syftar till ökade insatser i form av rehabilitering. LoA:s mål är att främja patienternas återgång till olika former av sysselsättning samtidigt som processen också vill bidra till att öka livskvalitén hos individer som varit drabbade av någon form av cancersjukdom, och som genomgått en kurativ behandling. Det numerära målet för LoA har varit att 50 patienter ska genomgå processen under dess genomförandefas. Vidare har eftersträvat att 60 % av dessa deltagare ska "vara redo att successivt återgå i arbete alternativt kunna delta i AF-FK projektet".

Målgruppen för processen har varit sjukskrivna, bosatta i Malmö och i arbetsför ålder med kurativ behandling för cancersjukdom. Sedan ansökan inkom till FINSAM har målgruppen utvidgats, från enbart tre diagnosgrupper till att omfatta alla patienter med cancersjukdom som uppfyller urvalskriterierna.

LoA har genomförts under ett års tid och startades formellt i november 2009. Insatserna har omfattat aktiviteter såsom fysisk aktivitet (stavgång, bassängträning, yoga), basal kroppskänedom och deltagande i samtalsgrupp. Dessa aktiviteter har kompletterats med en veckas vistelse på Lydiagården. I syfte att göra upp en plan för patientens rehabilitering och återgång till arbete, har deltagarna i processen även getts möjlighet till ett initialt möte där sjukskrivande läkare, handläggare på Försäkringskassan och en av processledarna varit närvarande. Individuellt samtal med kurator och möte med sjukgymnast har också ingått som en del av LoA:s aktiviteter. Varje grupp inom LoA har träffats flera gånger i veckan under en åtta veckor lång sammanhållen tid. Efter avslutat deltagande följs de olika grupperna upp kontinuerligt under sammanlagt ett år, bland annat i form av återträffar inom samtalsgruppen.

I fokus för utvärderingen av Livskraft och Aktivitet (LoA) står de aspekter av *samverkan* som ägt rum mellan Region Skåne i form av Onkologiska kliniken UMAS, Försäkringskassan Malmö och Lydiagården inom ramen för processen.

Utvärderingen visar tydligt att även om LoA haft vissa problem med att rekrytera deltagare och inte uppnått de numerära målen, så har genomförandeperioden genomsyrats av positiva aspekter. De intervjuer som genomförts inom ramen för utvärderingen visar att såväl de

¹ Lydiagården är ett rehabiliteringscentrum för personer som genomgått cancerbehandling. Centret är beläget i Höör.

involverade aktörerna som de intervjuade deltagarna anser sig vara nöjda med de aktiviteter och utfall som insatsen kunnat generera. LoA:s genomförande har även betraktats som ett viktigt komplement i rehabiliteringen av cancerpatienter och de lärdomar och erfarenheter som genererats från processen har mottagits med intresse vid de tillfällen då information om processen delgivits aktörer utanför de samverkande parterna.

Det är också tydligt att samverkansaspekterna inom ramen för LoA varit positiva och flera indikatorer för gott utfall av samverkan har kunnat identifieras inom ramen för den genomförda processen. Styrgruppens sammansättning utgör en central faktor i detta hänseende. Vidare kan utvärderingen också konstatera att de kunskaper och lärande som genererats inom processen har kunnat föras vidare till moderorganisationerna och inte isolerats till den specifika processkontexten. Därigenom har även LoA intagit den medierande roll som inom forskning gjord på samverkansprocesser av denna modell, poängteras vara en ytterst viktig aspekt.

Slutsatser

Föreliggande kartlägnings främsta syfte har varit att, genom insamlandet av olika typer material, diskutera ett antal frågeställningar kopplade till Livskraft och Aktivitets (LoA) genomförande under 2010, med specifikt fokus på de samverkansaspekter som kan identifieras inom ramen för den av FINSAM finansierade insatsen. Utvärderingen visar på ett antal övergripande slutsatser som här presenteras.

- LoA ses som en insats som genomförts väl och som genererat positiva effekter för såväl deltagande aktörer som för de enskilda deltagarna.
- LoA ses som en viktig komponent i fråga om hur rehabilitering av cancerpatienter kan utvecklas och möjliggöra återgång till sysselsättning efter kurativ behandling.
- Samverkan mellan de involverade parterna har utvecklats successivt under processens genomförande och hittat former som fallit väl ut för samtliga aktörer.
- LoA:s utformning som samverkansprocess har bidragit till såväl kunskapsgenerering och kunskapsöverföring mellan de samverkande parterna, i fråga om rehabiliteringsinsatser för patienter som genomgått kurativ behandling för cancersjukdom.

Inledning

En utvärdering kan [...] vidtas i ett lärande syfte. Avsikten är då att utvärderingen ska ge kunskaper om effekter av fattade beslut, bedriven verksamhet eller vidtagna åtgärder för att man ska kunna åstadkomma förbättringar med avseende på verksamheten i framtiden. Utvärdering ses således här som ett instrument för att skapa inlärning (Stevrin 1991: 9).

Ovanstående citat beskriver väl de utgångspunkter utifrån vilka utvärderingen genomförts. Att använda utvärderingen som ett instrument i syfte att skapa ett utvidgat lärande ligger också i linje med ramavtal som träffats mellan samordningsförbundet FINSAM i Malmö och Malmö högskola för utvärdering av samverkans- och arbetsmarknadspolitiska insatser. Enligt ramavtalet ska utvärderingen fokusera på att "bedöma insatsers relevans och effektivitet relaterat till uppsatta mål och utnyttjade resurser, att identifiera brister och förbättringsområden samt visa på framgångsfaktorer som kan utveckla arbetet" (Ramavtal FINSAM i Malmö & Malmö högskola).

Målet med utvärderingen av den av FINSAM finansierade processen Livskraft och Aktivitet (LoA) är de aspekter av *samverkan* som ägt rum mellan Region Skåne i form av Onkologiska kliniken UMAS, Försäkringskassan Malmö och Lydiagården inom ramen för processen.²

Centrala frågeställningar för utvärderingen

I syfte att fånga de för utvärderingen viktiga aspekterna gällande samverkan inom processen har utvärderingen av LoA utgått från följande centrala frågeställningar:

- *Hur definieras begreppet samverkan inom ramen för processen?*
- *Hur konkretiseras samverkansaspekterna inom ramen för processen?*

Utvärderingens metod och genomförande

Föreliggande slutrapport baseras på tidigare insamlat och presenterat material i relation till utvärderingen av Livskraft och aktivitet och har samlats in mellan februari 2010-februari 2011. En kvalitativ approach har

² Utvärderaren har under 2010 haft möjlighet att utvärdera två FINSAM-processer, nämligen LoA och Hälsoskolan. Dessa processer har följts utifrån liknande frågeställningar och teoretiskt ramverk. Tydliga skillnader kan synliggöras vad gäller utfallet av samverkan inom ramen för de två processerna, vilket ytterligare aktualiserar vikten av att studera och analysera hur samverkan utformas inom ramen för samverkansprocesser av detta slag.

stätt i fokus för utvärderingens metodologi. Denna form av metodologiskt perspektiv ses som relevant i förhållande till det uppdrag som ålagts utvärderingen. Det innebär att föreliggande utvärdering av FINSAM-processen Livskraft och Aktivitet har intresserat sig i mindre grad för att utifrån olika kvantitativa mått utvärdera exempelvis antal genomförda aktiviteter inom processen eller uppfyllanden av de numerära målen. Istället har stort fokus lagts på att söka insikt och kunskaper om ett specifikt fenomen, vilket inom ramen för föreliggande utvärderingsinsats utgörs av analys av olika aspekter kopplade till samverkan mellan de i processen involverade aktörerna. "[Intervjuer har styrkan att] fånga en mängd olika personers uppfattningar om ett ämne och ge en bild av en mångsidig och kontroversiell mänsklig värld" (Kvale 1997:14).

Utvärderingens empiriska material består av ett antal olika delar. Den primära delen av materialet som utvärderingens resultat och analys baserats på, har inhämtats genom intervjuer av semistrukturerad karaktär. Det innebär att intervjuerna som genomförts har på förhand delgetts en viss struktur för samtalet men där det funnits utrymme för friare resonemang under intervjuprocessens gång. Den semistrukturerade formen har därigenom gett samtalet möjlighet att gå utanför de på förhand uppsatta ramarna och även skapat viss flexibilitet för intervjuaren att låta samtalet ta olika riktningar under samtalets gång (jmf Holme & Solvang 1997).

Samtliga medlemmar i LoA:s styrgrupp har intervjuats. Två deltagare i LoA har också intervjuats samt den läkare som varit relaterad till processen. Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats i efterhand av utvärderaren.

Utöver intervjumaterialet har även annat till processen relaterat material insamlats, bestående av anteckningar från styrgruppsmöten och lärseminarier under mars 2010 – februari 2011, LoA:s tertiärrapportering, samt övriga dokument. Tillsammans med intervjumaterialet utgör materialet den grund utifrån vilket resultaten av utvärderingen baserar sina resultat och analyser (för specificering av utvärderingsinsatserna 2010, se bilaga 1).

Samverkan | Definitioner och indikatorer

Redan vid en första överblick över tillgänglig forskningslitteratur rörande olika samverkansprocesser, går det att konstatera att begreppet samverkan är ett mångfacetterat begrepp som kan sägas rymma många olika nyanser. Det är därför på sin plats att i denna slutrapport ägna visst utrymme till att diskutera definitionen av samverkan samt vilka indikatorer för gott utfall av samverkan som kan identifieras i tidigare genomförd forskning.

Definitioner av samverkan

Enligt Svenska Akademiens Ordbok (SAOB) kan begreppet samverkan definieras i termer av "sammanslutning av personer (t. ex. förening eller politiskt parti) för att uppnå ett gemensamt eftersträvat mål" (www.saob.se uppslagsord *samverka*). Enligt denna definition handlar samverkan således om de gemensamma ansträngningar som en grupp individer genomför tillsammans i syfte att uppnå ett mål som initialt identifierats gemensamt.

I rapporten *Tillsammans i storstaden – en studie av offentlig samverkan inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen* (2002:23) som presenterats av Stadskontoret Stockholm, talas om samverkan i termer av en spiral som karaktäriseras av olika moment som ska leda fram till att konkreta insatser görs, det vill säga att samverkan äger rum. Spiralen kan sägas bestå av fyra olika delmoment; samtal, samsyn, samförstånd och samverkan. I denna kontext avser samtalen de tillfällen då en initial diskussion äger rum mellan de parter som kan komma att beröras av den gemensamma insatsen och där fokus ligger på respektive aktörs synpunkter på det fortsatta arbetet. Samsynen skapas i nästa steg genom att de parter som ska verka tillsammans gemensamt går igenom de förutsättningar som finns för den kommande insatsen och fokuserar på möjliga alternativ för att vidareutveckla samarbetet. Nästa steg i spiralen följs av att de olika parterna gemensamt skapar en strategi för hur man ska gå tillväga och därigenom skapar samförstånd. Samverkan uppstår utifrån dessa moment och konkretiseras enligt denna modell av att "alla parter agerar i enlighet med den strategi som fastställts" (Stadskontoret 2002/23:43). Samverkan blir därigenom summan av en rad olika moment som tillsammans bildar en sammanhållen helhet. Därigenom går det också att tolka att samverkan, utifrån detta perspektiv, kan definieras som det mål som de olika momenten i spiralen ska leda fram till.

I en rapport utgiven av Skolverket med titeln *Erfarenheter av samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa* (2010),

identifieras samverkan utifrån tre centrala aspekter, nämligen styrning, struktur och samsyn. Vad gäller styrning så framkommer i rapporten att såväl förankringsaspekter som vikten av befintliga regelverk är av vikt för att samverkan ska få ett gott utfall. Struktur är ytterligare en aspekt som lyfts fram och kopplas framför allt samman med hur målen formulerats, vilka resurser som finns tillgängliga, hur kommunikation och dokumentation ser ut samt hur organisationen för samverkansinsatsen utverkats. Den sista aspekten – samsyn- innefattar framför att ett gemensamt synsätt och kunskap inom ramen för samverkansinsatsen (Skolverket 2010:16f).

För FINSAM i Malmö definieras samverkan inte primärt som ett mål i sig utan snarare i termer av ett verktyg eller medel som ska användas i syfte att "åstadkomma bra insatser för människor som behöver samhällets stöd". Vidare poängteras att "samverkan [inte är ett] mål i sig" och att insatserna ska leda till att "myndigheterna tillsammans skapar nya och förbättrade arbetsformer för människor som riskerar att hamna mellan stolarna i ett permanent utanförskap" (www.finsamimalmö.se).

Företagsekonomen Mikael Löfström väljer att definiera samverkansbegreppet på liknande sätt som FINSAM och skriver i avhandlingen *Samverkan och gränser – studier av samverkansprojekt i offentlig sektor* (2010): "Uppgifter att förbättra rehabiliteringen är målet med projekten och samverkan är medlet. Eftersom det inte finns några utarbetade former för att lösa uppgiften blir målet för samverkansprojekten också att pröva och utveckla varaktiga former för samverkan" (Löfström 2010:56). Löfströms definition av begreppet ligger således i linje med hur FINSAM definierar samverkan, nämligen i form av ett verktyg för att utveckla nya metoder.

Då föreliggande utvärdering fokuserar på FINSAM-finansierade processer utgår utvärderingen från den definition som FINSAM gjort av begreppet samverkan. Det ligger därför i utvärderingens syfte att identifiera på vilket sätt samverkan som verktyg/medel kan identifieras och diskuteras inom ramen för de insatser som gjorts inom Livskraft och Aktivitet.

Indikatorer för utfall av samverkan

Hur kan då den samverkan som ägt rum inom LoA mätas i termer av gott eller mindre gott utfall? Att hitta mätbara indikatorer för att definiera huruvida de samverkansaspekter som synliggjorts inom ramen för LoA, kan ses som tecken på gott utfall är inte helt okomplicerat. I linje med begreppet samverkans inneboende komplexitet ligger också viss problematik i fråga om att definiera vad som kan anses vara ett gott utfall. Det finns dock flera exempel där dessa indikatorer stått i centrum och som

i föreliggande slutrapport fyller en viktig funktion i syfte att förstå och analysera det framkomna resultatet i fråga om samverkan inom LoA.

I rapporten från Stadskontoret (2002:23) identifieras ett antal indikatorer som kan användas i syfte att analysera vad som kan tecknas som ett gott utfall av samverkan. I rapporten poängteras inledningsvis att de olika indikatorerna inte bör ställas i hierarkisk ordning gentemot varandra. Det framhålls även att samtliga indikatorer inte behöver vara närvarande för att utfallet av den samverkan som ägt rum ska kunna tolkas som gott.

De indikatorer som lyfts fram i rapporten är åtta till antalet. *Gemensamma mål* är den första av dessa och handlar såväl om att det ska vara möjligt att identifiera gemensamma målbilder för insatsen, exempelvis genom att de involverade aktörerna tillsammans identifierat vem som är målgruppen för den tänkta samverkansinsatsen. Tillgängliga *resurser* är en andra indikator som lyfts fram i rapporten och handlar om att tillgängliga resurser bör finnas, såväl i finansiell som i personell form. Tillgänglig *gemensam plattform* i form av en gemensam konkret plats där de gemensamma träffarna kan äga rum är ytterligare en indikator som även kan identifieras genom att skriftliga avtal upprättats mellan de samverkande parterna. Att de samverkande parterna uppvisar *flexibilitet* i fråga om att anpassa sig till varandras behov och förutsättningar med den gemensamma insatsens bästa för ögonen är ytterligare en indikator som ses som essentiell i fråga om att mäta utfallet av samverkan. Rapporten från Stadskontoret påvisar även vikten av närvaron av *belöningsystem* i relation till de aktörer som är aktiva i samverkansarbetet, framför allt i form av att de insatser som görs inom ramen för detta lyfts fram och ges uppmärksamhet. Vidare, en viktig indikator i relation till analys av utfall av samverkan utgörs av *förankring*. I detta fall handlar det om att det bör finnas ett grundligt stöd för samverkansinsatsen hos alla parter som är involverade i insatsen. Det är en essentiell indikator som i sin tur också har stor påverkan på insatsens möjligheter till *utveckling* och *långsiktighet*, vilket är ytterligare indikatorer att ta i beaktning när samverkan ska mätas. Framför allt handlar det om att insatsen måste ges möjligheter till att utvecklas samtidigt som samverkansinsatsen också ges den tid och utrymme som behövs för att den ska kunna bli framgångsrik och inte störas i onödan i form av omfattande omorganiseringar eller nya direktiv (Stadskontoret 2002/23:45f).

Några av de indikatorer som belysts inom ramen för Stadskontorets rapport återspeglas även i rapporten från Skolverket. En indikator som Skolverket i sin rapport plockar fram i relation till hur samverkan kan mätas, handlar om vikten av *förankring* av processen på betydelsefulla nivåer, samt *tillgången till resurser* för att skapa goda förutsättningar för genomförande av insatsen. Ytterligare en viktig indikator identifieras i termer av att insatsen och samverkansarbetet kopplas till en definierad

funktion i de samverkande organisationerna och inte enbart till en enskild person (Skolverket 2010:27).

Sammanfattningsvis kan konstateras att vad gäller indikatorer för att mäta utfall av samverkan, är att aspekter såsom gemensamma målbilder, tillgång till gemensamma plattformar och förankring, utveckling och långsiktighet av högsta vikt för att uppnå ett gott resultat.

Livskraft och aktivitet (LoA)

Bakgrund

Livskraft och aktivitet (LoA) är en samverkansprocess mellan Onkologiska kliniken UMAS Malmö, Försäkringskassan Malmö och Lydiagården och erbjuder patienter på Onkologiska kliniken ett program som syftar till ökade insatser i form av rehabilitering. Framför allt fokuserar LoA på att erbjuda patienterna utökade och alternativa rehabiliteringsresurser som idag inte återfinns inom det befintliga rehabiliteringsprogrammet på Onkologiska kliniken. LoA syftar till att främja patienternas återgång till olika former av sysselsättning samtidigt som processen också vill bidra till att öka livskvaliteten hos individer som varit drabbade av någon form av cancersjukdom, och som genomgått en kurativ behandling.

LoA ses också som en möjlighet att för de involverade parterna skapa ett lärande i fråga om hur rehabilitering av den givna målgruppen kan utvecklas och formuleras i samverkan med andra samhällsaktörer och skapa möjligheter för framtida satsningar inom rehabiliteringsområdet för denna målgrupp (Projektansökan FINSAM 2008-12-08).

Mål

Målet med LoA är att implementera nya sätt att arbeta med målgruppen i syfte att dels öka livskvaliteten hos den angivna målgruppen och dels till att stimulera målgruppen till återgång till arbete. Det numerära målet för LoA har varit att 50 patienter ska genomgå processen under dess genomförandefas. Vidare har eftersträvat att 60 % av dessa deltagare ska "vara redo att successivt återgå i arbete alternativt kunna delta i AF-FK projektet" (Projektansökan till FINSAM 2008-12-08).

Målgruppen för LoA har varit (efter viss revidering sedan projektansökan 2008-12-08) sjukskrivna, bosatta i Malmö och i arbetsför ålder med kurativ behandling för cancersjukdom. Sedan ansökan inkom till FINSAM har målgruppen utvidgats, från enbart tre diagnosgrupper till att omfatta alla patienter med cancersjukdom som uppfyller urvalskriterierna (tertiär rapport 1, 2010-01-14).

Organisation

Inom ramen för processen har funnits två medarbetare på Onkologiska kliniken som vardera arbetat halvtid med insatserna inom LoA. Dessa medarbetare har dessutom, i rollen som processledare, haft ansvar för processens genomförande. En styrgrupp för LoA har också inrättats med representanter för de tre samverkande parterna, i form av Försäkringskassan, Onkologiska kliniken och Lydiagården. De två processledarna har också varit delaktiga i styrgruppen.

Aktiviteter

LoA har genomförts under ett års tid och startades formellt i november 2009. De konkreta aktiviteterna drog dock igång efter årsskiftet 2009/2010. LoA har omfattat aktiviteter såsom fysisk aktivitet (stavgång, bassängträning, yoga), basal kroppskännedom och deltagande i samtalsgrupp. Dessa aktiviteter har kompletterats med en veckas vistelse på Lydiagården. I syfte att göra upp en plan för patientens rehabilitering och återgång till arbete, har deltagarna i LoA även getts möjlighet till ett initialt möte där sjukskrivande läkare, handläggare på Försäkringskassan och någon av processledarna för LoA varit närvarande under mötet. Individuellt samtal med kurator och möte med sjukgymnast har också ingått också som en del av processens aktiviteter. Varje grupp har träffats flera gånger i veckan under åtta veckor. Efter avslutat deltagande följs de olika grupperna upp kontinuerligt under sammanlagt ett år, bland annat i form av återträffar inom samtalsgruppen.

Resultat och analys

Under processens genomförande 2010 har totalt 35 deltagare deltagit i LoA. LoA har således inte nått upp till sitt numerära mål i form av 50 deltagande patienter. En förklaring till varför det på förhand uppsatta numerära målet med 50 deltagande patienter inte uppnåtts, hänvisas enligt material relaterat till LoA, till de svårigheter med rekrytering som förelegat under processperioden. Problematiken med att fylla kvoten av 50 deltagande patienter anses delvis härröra till svårigheter att inom Onkologiska kliniken sprida informationen om möjligheterna till deltagande i processen. Ytterligare en problematik som processen tvingats hantera under genomförandeperioden, och som kan vara en av delorsakerna till varför LoA inte nått upp till det numerära målet med 50 deltagande patienter, härrör till det faktum att en del av de patienter som uppfyllt kriterierna avböjt deltagande i LoA, ofta med hänvisning till personliga orsaker (Tertialrapport 3 januari 2011).

Ytterligare ett numerärt mål som stått i fokus för processen är att 60 % av de patienter som genomgått LOA ska vara redo att successivt återgå i arbete eller delta i andra sysselsättningsinsatser (Projektansökan till FINSAM 2008-12-08). Vid tidpunkten för författandet av föreliggande slutrapport är det inte helt klart huruvida dessa mål kommer att uppfyllas. Dock indikerar de resultat som återfinns i materialet från LoA om att processen kan anses vara på god väg att uppfylla de på förhand uppsatta målen gällande detta (Livskraft och Aktivitet - Årsrapport 2010).

Det framgår vidare tydligt i såväl LoA:s egen tertialrapportering som i material insamlat för utvärderingens räkning, att LoA ansetts vara en viktig insats som fyllt en betydelsefull funktion när det gäller att erbjuda rehabiliteringsinsatser för patienter med kurativa cancerbehandlingar.

Det framgår också tydligt att LoA överlag upplevts fungera bra i sitt nuvarande utförande och att såväl deltagare som engagerade aktörer i processen uppskattat och värdesatt de möjligheter och effekter som LoA upplevts ha genererat. Enligt tertialrapport 3 visar självskattningsformulären att den ångest och oro som deltagarna burit på när de påbörjat processen har minskat efter genomgången insats. Det kan tolkas som ett gott resultat i förhållande till det mål som funnits uppsatt för LoA, nämligen i termer av att öka livskvaliteten hos deltagarna. Det ska samtidigt dock poängteras att det i LoA:s egen tertialrapportering från januari 2011 påtalas att en närmare analys av dessa självskattningsformulär ska göra för att tydligare kunna säkerställa de resultat som dessa kan visa på under processperioden.

Samverkansaspekter

Utifrån LoA:s återkommande tertialrapportering och de samtal som genomförts med medlemmar för processens styrgrupp och deltagare i LoA, har ett antal reflektioner och frågeställningar synliggjorts som kan kopplas samman med det för FINSAM-finansierade processer så centrala begreppet samverkan.

Det är uppenbart att LoA:s utformning som samverkansprocess fört med sig en rad olika vinster som tillfallit såväl deltagare som de deltagande samhällsaktörerna. För patienternas del anses samverkansaspekten borga för att patienterna fått snabbare och mer sammanhållen kontakt med de samhällsinstanser som på olika sätt ingår i deras rehabiliteringsprocess och återgång till sysselsättning efter färdigbehandlad cancersjukdom under processens genomförande. Denna form av samordning upplevs också borga för samhällsekonomiska vinster, sett över tid (intervjuer med styrgruppsmedlemmar, deltagare och läkare, våren och hösten 2010).

Initialt fick processen kämpa med en relativt lång och till viss del också komplicerad uppstartssträcka, som framför allt kan kopplas till problem med att nå ut med information till potentiella deltagare om möjligheter att ingå i processen. Men samtidigt är det också tydligt att det funnits en gemensam vilja och önskan om att driva igenom processen, vilket anses ha borgat för LoA:s möjligheter till faktiskt genomförande. Denna bild utgår framför allt från den för styrgruppen gemensamma övertygelsen om att LoA är en viktig insats som fyller ett tomrum vad gäller rehabiliteringen av patienter med färdigbehandlad cancersjukdom och som synliggjorts såväl genom intervjuer gjorda med styrgruppsmedlemmarna som i diskussioner som ägt rum inom ramen för de gemensamma styrgruppsmötena. Övertygelsen om LoA:s betydelse och vikten av insatsen har präglat såväl processens framtagande och initiala fas, som dess genomförande under 2010, vilket också kan ses som ett positivt utfall för processen.

Hur definiera samverkan inom LoA?

En av de främsta frågeställningarna som väckts utifrån såväl tertialrapportering som intervjuerna med styrgrupp och deltagare, handlar om hur samverkan kan definieras inom ramen för LoA.

Samverkan inom LoA har framför allt synliggjorts i samband med processens styrgruppsmöten, på vilka diskussioner ägt rum gällande utvecklingen för processen och där olika frågeställningar diskuterats och ventilerats i syfte att föra processen vidare. De involverade parterna har

således samverkat genom att bidra med representanter från den egna organisationen som engagerat sig i styrgruppen. Utifrån detta kan också samverkan, i form av att olika aktörer bidrar med kompetens och erfarenheter, ses som en vital del av definitionen av begreppet. Denna form av samverkan kan också sägas generera fördjupade kunskaper för den enskilde individen som deltar i LoA, samtidigt som det också skapar goda incitament för de inblandade aktörerna som möts genom processen. Det sätt som samverkan synliggjorts inom ramen för LoA stämmer väl överens med hur FINSAM i Malmö valt att definiera begreppet, nämligen i termer av ett medel eller verktyg som kan användas i syfte att gemensamt skapa bättre förutsättningar för individer som behöver denna form av insatser (jmf www.finsamimalmo.se).

Värdering av samverkan inom ramen för LoA

En översikt över det material som insamlats i relation till LoA gör det möjligt att identifiera flera av de indikatorer som i tidigare studier nämnts som centrala i fråga om att mäta ett gott utfall av samverkan.

Såväl Stadskontorets som Skolverkets rapporter har fungerat som utgångspunkter för föreliggande rapport vad gäller diskussionen om hur utfallet av samverkan kan mätas och analyseras (jmf Stadskontoret 2002:23; Skolverket 2010). Dessa rapporter plockar fram ett antal olika indikatorer som kan användas i syfte att ge en fingervisning om hur samverkan fungerat och huruvida utfallet kan mätas i positiva termer eller inte. Tillgängliga resurser, gemensam plattform, flexibilitet och förankring är några av de indikatorer som belysts i dessa rapporter.

I analysen av den samverkan som ägt rum inom ramen för LoA kan betydelsen av några av dessa indikatorer synliggöras. Närvaron av dessa indikatorer visar framför allt på det positiva utfall som kan kopplas samman med den form av samverkan som blivit central inom ramen för processen.

Gemensamma målbilder

I den ansökan som skickades in till FINSAM i slutet av 2008 framgår tydligt att processen som helhet förväntades generera kunskaper som kunde utgöra grunden för ett utvecklat arbete med rehabilitering av målgruppen och dessa individers återgång i arbete eller annan sysselsättning. För Försäkringskassans del handlade även deltagandet i processen om att möjliggöra att "utveckla och implementera tidiga avstämningmöten och tidig planering för återgång i arbete" (Projektansökan 2008-12-08).

Målbilderna för LoA kan således sägas handla om såväl den faktiska insatsen, men också i fråga om målbilder kopplade till kunskaper och lärodomar som de involverade aktörerna hoppas kunna uppnå genom den

specifika samverkansinsatsen i form av LoA. Det handlar med andra ord inte bara om att uppnå de numerära mål som finns angivna i beskrivningen utan även om mål som ligger bortom den specifika tidsperiod då insatsen genomförs.

Det insamlade materialet i relation till utvärderingsinsatsen har vittnat om en tydlig och uttalad ambition från samtliga samverkande parter att jobba för att processen, i någon form, får möjlighet att vara en del av de rehabiliteringsinsatser som delges patienter med färdigbehandlad cancerdiagnos även efter processens avslut. Denna gemensamma vilja har varit en stor tillgång för LoA eftersom det också gett det svåra arbetet med att söka nya vägar för vidare implementering av processen en klar skjuts framåt. I samband med intervjuerna blev det också tydligt att det funnits en gemensam uppfattning om vikten av att LoA fortsätter vara en samverkansprocess, även vid implementering i ordinarie verksamhet. Uppfyllanden av denna indikator möjliggör även att ytterligare en indikator kan identifieras, nämligen i form av tillgängliga plattformar för att uppfylla dessa gemensamma målbilder.

Tillgänglig plattform

I styrgruppen för LoA har ingått representanter för samtliga aktörer inom ramen för processen. Utifrån de erfarenheter som utvärderingen dragit förefaller styrgruppens sammankomster ha fungerat som ett bra forum för ventilation och diskussion kring processen, både vad gäller specifika frågor kopplade till LoA:s genomförande som diskussioner och frågeställningar av mer övergripande natur. Det har således funnits en tydlig plattform som kopplats till processen där de samverkande parterna kunnat samlas för att föra samverkansarbetet vidare. Tidigare forskning har också poängterat att tillgången till en gemensam plattform inom ramen för en samverkansinsats, utgör en viktig indikator i fråga om hur utfallet av samverkan kan mätas i positiva termer. Denna plattform har inte bara funnits närvarande inom ramen för LoA, utan utvärderingen bedömer även att denna plattform utnyttjats till sin fulla potential inom ramen för processen. Synliggörandet av närvaron av denna indikator tolkar således utvärderaren som en indikator för ett positivt utfall i fråga om samverkan inom ramen för LoA.

Vikten av förankring

En indikator som lyfts fram i rapporterna från Stadskontoret och Skolverket i relation till hur ett gott utfall av samverkansinsatser kan värderas, handlar om att insatsen måste vara förankrad i de organisationer som är en del av insatsen. Det handlar dels om kanaler för återkoppling gällande de erfarenheter som genereras genom insatsen, men också om att de personer som representerar de olika samverkande aktörerna har möjlighet och mandat att återföra dessa kunskaper till den egna organisationen. Enligt tidigare forskning är just förankringsaspekterna en

återkommande problematik i fråga om utfallet av samverkan inom denna typ av processer. Löfström konstaterar att "samverkan blir en arena för utbyte och ökad integration mellan de iblandade [sic!] aktörerna, men samverkan stannar i huvudsak i projekten. Denna gränsorganisationskonstruktion är således inte tillräckligt starkt kopplad till de permanenta organisationerna för att kunna bidra till en ökad samverkan med hemorganisationerna" (Löfström 2010:65).

Vad gäller LoA och de erfarenheter som utvärderingen dragit, är det dock tydligt att ovanstående problematik inte varit en fråga av avgörande betydelse i förhållande till utfallet av samverkan. Det är tydligt att det funnits goda förankringsmöjligheter för processen i relation till de ordinarie verksamheterna. Det har uttryckts såväl i de genomförda intervjuerna som genom hur övergripande frågeställningar tagits upp inom ramen för styrgruppsmötena och hanterats av respektive aktör. LoA:s styrgrupp har bestått av representanter med mandat att fatta vissa beslut i den egna organisationen, vilket borgat för att skapa dels goda möjligheter för processens legitimitet i de ordinarie organisationerna men också utökade möjligheter till vidare förankring då det funnits tillgängliga kanaler till de samverkande organisationerna att tillgå.

I samband med styrgruppsmötet den 3 december 2010 stod det klart att, trots att LoA rönt mycket uppmärksamhet och intresse såväl i Skåne som i övriga Sverige, har möjligheterna till att implementera LoA i dess nuvarande form direkt efter avslutad processtid, visat sig vara svår att få till stånd. Detta också trots att samtliga samverkansparter förefaller ha arbetat med att hitta en möjlig lösning på implementeringsproblematiken innan LoA:s avslut. Svårigheterna kopplade till implementeringsproblematiken handlar således inte främst om avsaknad av en gemensam ambition och vilja bland de samverkande parterna att driva processen vidare, eller frånvaron av mandat hos aktörerna inom ramen för styrgruppen, utan handlar framför allt om bristande möjligheter till finansiering av en fortsättning av LoA. Att möjligheterna till vidare implementering av LoA inte varit möjlig i direkt anslutning till processtidens slut, bör dock inte tolkas som ett negativt utfall ifråga om förankringsaspekterna inom ramen för processen och i relation till indikatorer för samverkan. I detta fall är det snarare yttre faktorer, i form av bristande tillgång till fortsatt finansiering, som negativt påverkat möjligheterna för vidare implementering.

Kunskapsgenerering och kunskapsöverföring som indikator på samverkan
En indikator som utvärderingen menar har synliggjorts inom ramen för den form av samverkan som ägt rum inom LoA, men som inte tas upp av rapporterna från Stadskontoret eller Skolverket, handlar om kunskapsgenerering och kunskapsöverföring. Enligt Löfström kan "samverkansprojekten [...] ha en medierande roll eller funktion för att

utmana och överskrida de redan befintliga gränserna. Med medierande avses att samverkansprojekten förmedlar föreställningar och kunskap mellan aktörer. [...] Samverkansprojekten skulle kunna vara den plats i tid och rum, vilken blir en väg att hantera gränser för att få till stånd integrations mellan olika organisationer, professioner och verksamheter” (Löfström 2010:39).

I ovanstående citat poängterar Löfström att samverkansprocesser kan inta en funktion där existerande gränser (i fråga om organisatoriska sådana) kan överskridas samtidigt som processerna skapar kunskap och lärande som delas mellan de aktörer som är involverade i samverkansinsatsen. Samtidigt menar Löfström att samverkansprocesserna å ena sidan kan utgöra en kontext där integration äger rum mellan de olika involverade parterna men att det å andra sidan också finns en risk att denna samverkan (och den kunskapsgenerering som äger rum) stannar inom ramen för processens egen kontext (Löfström 2010:65).

För att denna form av kunskapsgenerering och överföring ska kunna komma till stånd, krävs å ena sidan att de i centrala positioner i processen har tillgång till essentiella plattformar inom den egna organisationen för att kunna föra dessa kunskaper vidare.

I relation till LoA anser utvärderaren att detta är en nyckelindikator för frågan om hur processens utfall i fråga om samverkan kan analyseras. Det är tydligt att det inom LoA genererats kunskap som på olika sätt tillfallit såväl deltagarna som de involverade parterna och deras organisationer. Det handlar såväl om kunskap om hur olika system rent faktiskt fungerar (Försäkringskassan kontra sjukvården) som om kunskap som i förlängningen tillfaller de anställda i de deltagande parternas organisationer (exempelvis i form av hur cancerpatienter kan bemötas inom vården respektive Försäkringskassan). Det är tydligt att de samverkande parterna under processens genomförande under 2010 kunnat tillgodogöra sig en rad olika kunskaper av denna art. Ett faktiskt exempel kan illustreras av att en av parterna, Försäkringskassan, menar att kassans engagemang i LoA aktualiserat en intern diskussion kring hur klienter med cancersjukdom bemöts av kassans handläggare.

De samverkande parterna har uppvisat stor samstämmighet vad gäller förhoppningar om att kunna implementera den *kunskap* och det *lärande* som processen med LoA genererat, i form av kunskaper som kan återknytas till de olika aktörer som varit involverade i processen och som kan användas i de fortsatta mötena med patienter med cancerdiagnos. Det är också tydligt att det finns, genom att ha testat en metod för att skapa bättre förutsättningar för rehabiliteringen av färdigbehandlade cancerpatienter, en förhoppning av att kunna sprida metoden vidare till andra aktörer som också möter dessa patienter i en rehabiliterande kontext. En av styrgruppsmedlemmarna uttryckte det på följande vis i samband med styrgruppsmötet den 11 februari 2011: ”LoA har väckt en

efterfrågan om att utbilda den egna organisationen vidare i hur man bemöter cancerpatienter” (styrgruppsmedlem, LoA, 11 februari 2011).

Det bör även poängteras att samverkan mellan de i LoA involverade parterna verkar fortgå även efter själva genomförandets avslut vid årsskiftet 2010/2011. Vid flera styrgruppsmöten under hösten 2010 och i samband med styrgruppsmötet den 11 februari 2011 har diskussioner förts som kan tolkas som uttryck för gemensamma ambitioner att fortsätta samverkan i form av kontinuerliga diskussioner mellan de samverkande parterna. Denna form av samverkan kommer framför allt att fokusera på fortsatta diskussioner rörande framtida implementeringsmöjligheter av LoA och förefaller således fortsätta även under 2011, trots att själva insatsen är avslutad. Eller som det uttrycktes i samband med styrgruppsmötet den 11 februari: ”Det arbete som nu tar vid handlar om att förvalta arvet efter LoA” (styrgruppsmedlem, LoA, 11 februari 2011).

Sammanfattande slutsatser

Genomförandet av LoA under 2010 har, trots vissa svårigheter att rekrytera deltagare, genomsträvt av positiva aspekter kopplade till det för FINSAM centrala begreppet samverkan. Inom ramen för LoA har samverkansaspekterna getts ett ansikte framför allt genom de styrgruppsmöten och de diskussioner och effekter som dessa diskussioner gett upphov till under processens gång.

Resultaten från utvärderingen ger en tydlig *värdering* av LoA som samverkansprocess. Det är utifrån de samverkande parternas sammanslagna värdering av processen som samverkan också blir tydlig och till viss del kan mätas. Genom det fortsatta engagemanget för LoA hos samtliga samverkanspartners, även efter insatsens slut i december 2010, blir det också tydligt att LoA värderas lika högt av alla dessa parter, vilket får ses som ett gott utfall utifrån ett samverkansperspektiv. I fråga om att skapa nya ytor för samverkan mellan olika samhällsinstanser och i relation till de indikatorer som tidigare studier framhållit som viktiga i fråga om att mäta utfallet av samverkan, får således LoA ses som en process med gott utfall och där samverkansaspekterna kommit såväl deltagarna i LoA till gagn i form av att en ny modell för rehabiliteringsinsatser prövats, som de involverade parterna i form av aggregerad kunskap om hur samhällsaktörer tillsammans kan agera med den specifika målgruppens bästa i främsta fokus.

I fråga om LoA återstår en rad olika intressanta frågeställningar att besvara och som framför allt handlar om hur samverkan kommer att utvecklas över tid mellan de inom LoA samarbetande parterna. I nära relation till detta ligger frågan om hur de kunskaper och det lärande som genererats under processtiden kan konsolideras och vidareutvecklas över tid? LoA har med största tydlighet agerat startmotor åt denna process. Sammantaget kan därför LoA betraktas som ett positivt exempel på hur samverkan kan anta formen av ett verktyg eller medel i syfte att skapa bättre rehabiliteringsförutsättningar för patienter med kurativa cancerbehandlingar.

REFERENSER

Holme, I M & Solvang Krohn, B (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur: Lund.

Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur: Lund.

Löfström, M (2010) *Samverkan och gränser: Studier av samverkansprojekt i offentlig sektor*, Högskolan i Borås.

Skolverket (2010) *Erfarenheter av samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*, Stockholm.

Stadskontoret (2002/23) *Tillsammans i storstaden – en studie av offentlig samverkan inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen*, Stockholm.

Stevrin, P *Utvärdering för förändring*, Studentlitteratur: Lund

Processrelaterat material

Projektansökan FINSAM 2008-12-08

Livskraft och Aktivitet - Årsrapport 2010

Tertialrapport 1, januari 2010, Livskraft och Aktivitet

Tertialrapport 3, januari 2011, Livskraft och Aktivitet

BILAGA 1

Utvärderingsinsatser genomförda under februari 2010-februari 2011)

- Inledande möte med LoA:s processledare (3 februari 2010)
- Utvärderingsplan upprättad (februari 2010)
- Möte med FINSAM, Malmö högskola och LoA:s processledare (23 februari 2010)
- Deltagande på styrgruppsmöte för LoA där bland annat utvärderingsplanen presenterades och diskuterades (19 mars 2010)
- Genomläsning av tertialrapport 1 (mars 2010)
- Utvärderingsrapport 1 påbörjad (en översikt presenterades i samband med styrgruppsmötet 7 maj)
- Enskilda intervjuer med styrgruppens deltagare genomfördes under vecka 16 och 17. Totalt genomfördes 7 intervjuer.
- Genomläsning av tertialrapport 2 (maj 2010)
- I samband med styrgruppsmötet den 7 maj presenterades det insamlade materialet i form av ett lärseminarium där såväl LoA:s tertialrapportering som reflektionerna från de genomförda intervjuerna presenterades och diskuterades. Fokus för reflektionerna kretsade kring samverkan mellan de berörda parterna samt den framtida implementeringsprocessen.
- De reflektioner som utvärderingen hitintills genererat sammanställdes i en delrapport som delgavs styrgruppen och FINSAM (Utvärderingsrapport 1, maj 2010).
- Enskilda intervjuer (2 st) med deltagare i LoA (augusti/september 2010)
- Genomläsning av tertialrapport 3 (augusti/september 2010)
- I samband med styrgruppsmötet den 3 september presenterades det insamlade materialet i form av ett lärseminarium där såväl LoA:s tertialrapportering som reflektionerna från intervjuerna presenterades och diskuterades. Minnesanteckningar från diskussionen från lärseminariet togs av utvärderaren och stort fokus låg på diskussion kring hur samverkansperspektivet synliggörs för deltagarna och upplevda effekter från deltagarna utifrån de olika aktörernas samverkan inom ramen för LoA (september 2010)
- De reflektioner som utvärderingen genererat sammanställdes i delrapport 2 som skickades till styrgruppen och FINSAM (Utvärderingsrapport 2, september 2010).
- Deltagande på styrgruppsmöte för LoA 22 oktober 2010, där bland annat implementeringsprocessen stod i fokus för diskussionen som fördes i gruppen. Minnesanteckningar kopplade till utvärderingens specifika fokus togs av utvärderaren.
- Deltagande på styrgruppsmöte för LoA 3 december 2010, där processens erfarenheter och kunskaper stod i fokus för gruppens diskussioner. Minnesanteckningar kopplade till utvärderingens specifika fokus togs av utvärderaren.

- Genomläsning av tertiäl 4 samt årsrapport 2010 som skickades till FINSAM (januari 2011).
- I samband med styrgruppsmötet den 11 februari 2011 presenterades det insamlade materialet i form av ett lärseminarium där slutsatser och reflektioner från slutrapporten som utvärderingen genererat stod i fokus. Minnesanteckningar från lärseminariet togs av utvärderaren.
- Slutrapport sammanställd och inskickad till FINSAM i mitten av februari 2011.